

Pasvalio Petro Vileišio gimnazija

Haris Luzanovas (1d klasė)

Esė

ŠIRDIS IEŠKO, BET ŽEMĖ TYLI

Vytautas Mačernis, „Pirmoji vizija.“ Dešimt posmų, keturiasdešimt eilučių, du šimtai trisdešimt devyni žodžiai. Tūkstantis jausmų. Vienas eilėraštis.

Kūrinyje, kaip ir sako jo pavadinimas, aprašomi pasakotojo sielos sukurti regėjimai, vizijos. Vizijos apie gimtuosius namus. Paliktą kraštą.

Viskas prasideda nuo „klaikus“ vidurnakčio. Laiko, kai visą pasaulį pasiglemžia tyla ir šešėlis. Laiko, kai žemėje lieki tik tu ir ta bedugnė tamsa. Kai lieki vienas.

Bet širdis nenori būti viena. Ji ieško, šaukiausi kažko. Kažko kas atsilieptų. Tas šauksmas aidis per pilkus sapnus, per tylas svajones, per užmirštus prisiminimus. Iš nevilties širdis prišaukia ir sukuria. Vizijas.

Kur šilta, kur jauku, saldu, ten nuneša. Nuveja blogas mintis, užpairo ryškiais, svaiginančiais vaizdais. Pasakotojas regi, girdi. Jaučia. Namus. Visa tai lyg ir nušviečia kelią, paveda už rankos. Palydi. Užpildo tą vienatvę. Tą ilgesį.

Tai vizija, gimtinių. Kur gamta, atvira, kalbanti. Kur visi lapai, medžiai, vandens lašai, upeliai, visos šaknys, stiebai, sėklos, debesys apkabina, apglėbia. Kur saugu. Kur užmiegame su lopšine. Kur tu rūpimas. Kur tu pažįstamas. Kur tu išgirstas, išklausomas. Kur tu gimei. Užaugai. Kur tu tapai – tu. Namai.

Bet sau niuniuojanti lopšinę širdis nemigdo. Ji tik trumpam nuneša, sušildo. Pasibaigus žodžiams spalvos išblunka ir iš lėto į širdį skverbiasi garsūs kuždesiai. Pro vaizdus veržiasi juodos skylės ir viską užtemdo tyla.

Širdies trapi ugnelė gęsta. Užpustyta negailestingų vėjų, jau nebe gimtinių, jau nepažįstamų. Nesaugių. Šis naujas pasaulis sudrasko ir pasivogia visus jausmus, visą šilumą. Pasilieka tik kibirkštys, tik pelenai. Baimė. Širdis dar tebeskrieja, tebeklaidžioja beviltiškai, kažkur toli, dar meldžia dvasios ilgesį, bet yra neišklausoma, neatsakoma. Eilėraščio žmogus nebešildomas jos verksmų, jos skausmo. Apleidžia širdį. Nebejaučia.

„Tik pas mane tamsus vidunaktis, tik pelenuos maža ugnelė gūri, ir baisiai daužosi širdis.“

Ugnis šalta, nešildoma kitų, gesinama nežinomybės ir baimės. Žmogaus siela pasiklydusi. Viena. Trumpai paglostoma tik trumpų svaiginančių vizijų. Paleidžiama į naują, pavojingą pasaulį. Bet jis neišdrįsta priprasti, pažinti. Jis yra svetimas, kad ir kur bebūtų. Ta naktis jį seka ir tos vizijos primena ir svaigina. Žmogus gyvena šešėliuose, bijodamas išeiti į deginančią šviesą. Ir bijos tol, kol neišeis. Kol neprisijaukins. Kol nepažins. Iki tol gyvens šešėlių sienose, migdys save karčiomis vizijomis, kaskart pagautomis ir išsklaidytomis, vejamų nesibaigiančios tylos, klausysis tyliai širdies lėkimo, ir kiekvieną dūžį smeigs giliau į kraštutinį pasaulį, kur jis vienas.

PIRMOJI

Kai išbundu vidunakty klaikiam ir ima širdį plakti,

O smilkiniais tiksent kančia,

Vėl pamiršti vaizdai lyg pelkių šviesos rudeninę
naktį Praeina pro mane.

Ir aš matau gimtinį
šiaurės kelią į saule
degančius namus...

Ten pats vidudienis. Mergaitė skambina pietums
varpeliais, O jų skambėjimas toks linksmas ir
saldus.

Tokia tyla! Ji lyg kančios
priebrendęs lašas į kaitrą
sunkias pamažu.

O saulės spinduliai ant klevo
lapų laša Ir lyg medus
nutyška ant šakų.

Bet vakaruos antai jau temsta
skliautas, Kažkur toli dundėjimus
girdžiu.

Ateina vandenys ant medžių kritusių šviesų
nuplauti Ir atgaivint laukų.

Po orą vaikosi perkūnijos oželiai,
Ištiesę giedančius
sparnus; Gėlės taurėj
miegojęs vėjas keliasi,
Ir ima medžiai bust.

Ir jau pirmi lašai šiušena
lapais – Gainioja viesulas liūtis
sodrias.

O nuo stogų tartum mergaitės čiurkšlės
plepa, – Upeliai sriūva į valkas.

Melsvi žaibai vagoja skliautus, dunda debesys ir
šniokščia žemė, Ir nebaigia trenksmai aidėt...

Bet pamažėl prašvinta pašaliai sutemę,
Ir audros tylą tartum vandenų, išsekusi versmė.

Iš debesies suspindi saulė vėl, ir vyturėliai juokias.

Rasotom pievom atbrenda pavakarys;

Ir ežero melduos pablūdusios lakštutės
suokia, Ir garsina sodus strazdų daina
skambi...

Greit vakaras. Iš lauko grįžta tėvas į namus, kiemu
atbėga šunes,

O vakarienės dūmai iš raudono kamino jau driekias
pažemiais, Linguoja vėjas obelių viršūnėm,

Ir kryptančių langų stikluos jau paskutinės šviesos
baigia žaist.

Ramu jau tėviškėj. Mėnulis pro klevus į kiemą
žiūri; Naktis graži ir dieviškai skaisti.

Tik pas mane tamsus vidunaktis, tik pelenuos maža
ugnelė gūri, Ir baisiai daužosi širdis.

[Kaunas, 1939]